

2018

co -
create
- Spin
Coop

Welke factoren beïnvloeden of bepalen de (agro-ecologische) haalbaarheid van het SPIN Farming-model zoals Cycle Farm het toepast in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest?

Problematiek

Groenten telen in de stad? Natuurlijk! Al zijn er vandaag heel weinig bewerkbare en betaalbare gronden van minstens één hectare te vinden in Brussel. Er is daarentegen wel meer dan duizend hectare aan percelen van minder dan vijftig are, vooral privétuinen. SPIN Farming is een bio-intensief teeltmodel dat werd ontwikkeld in Canada en waarmee geteeld kan worden op heel kleine oppervlaktes, in het bijzonder door groententeelt te combineren in verschillende privétuinen. Het participatieve actie-onderzoeksproject SPINCOOP gaat na welke factoren de (agro-ecologische) haalbaarheid beïnvloeden van het SPIN Farming-model zoals aangepast voor de Brusselse context door het moestuincoöperatie Cycle Farm (www.cyclefarm.be).

Voorstelling

Het project SPIN-Coop verenigt groentetelers, consultants en onderzoekers en wil de haalbaarheid van een model van coöperatieve stedelijke groenteteelt aantonen, promoten en opwaarderen. De concrete doelstelling van het project was een objectivering van de voorwaarden voor de haalbaarheid, veerkracht en jobcreatie (met een normaal loon en normale werktijden) van de SPIN Farming-methode toegepast op de Brusselse context. Dat gebeurde op basis van een casestudie in reële omstandigheden: de moestuincoöperatie Cycle Farm.

SPIN Farming (Small Plot Intensive Farming = intensieve teelt op kleine oppervlaktes), een concept dat in de Verenigde Staten en Canada werd ontwikkeld en onder andere door Curtis Stone wordt toegepast, biedt een exploitatiemodel in stedelijke microlandbouw. Het model steunt onder meer op een uiterst lokale distributie (vooral naar lokale restaurants), een sterke rationalisering in elke productiestap, en een specifieke

productie van bepaalde groenten met een hoge toegevoegde waarde.

Het SPIN-project vertrekt, met zijn Living lab Cycle Farm, van de innovatieve hypothese dat het mogelijk is om kleinere oppervlaktes - vanaf vijf are - te bebouwen, en die te bundelen totdat een vrij groot onderling verbonden netwerk ontstaat om zo een (economisch, sociaal en ecologisch) leefbare microboerderij te vormen in een 'agro-ecologische' benadering. Dat betekent dus met zo weinig mogelijk gebruik van fossiele brandstoffen en een zo grote mogelijke inclusiefactor, om op die manier de menselijke arbeid weer een plaats, een waarde en een productiefunctie te geven in de voeding. De projectpartners zochten daarvoor samen naar oplossingen.

Vaststellingen

Snelle toegang tot grond door te telen op verschillende plaatsen en kleine oppervlaktes

De zogenaamde 'multisitestrategie' van Cycle Farm maakte het mogelijk om snel toegang te krijgen tot kwaliteitsvolle gronden voor de groentetelers (twee percelen bewerkt bij de start van de coöperatie, vandaag zijn het er al vijf). De strategie blijkt dus een efficiënte benadering tot de stiel van stadstuinier en laat in volgende stadia van het project een evolutie toe naar een meer permanente inplanting in de stad, dankzij verschillende aanpassingen.

Ecologische grondstoffen beheren

De zogenaamde multisitestrategie en de typische bio-intensieve eigenschappen van het SPIN Farming-model hebben de neiging om natuurlijke grondstoffen, in het bijzonder grond, te bekijken in een utilitaristische en kortetermijnvisie. Grond is echter een sleutelement in de groententeelt. De capaciteit van de moestuiniers (steeds vaker in opstartfase) om zelfstandig de kwaliteit

van hun gronden te evalueren en om mogelijke acties te herkennen om die kwaliteit te verbeteren moet worden versterkt, in het bijzonder in de stad.

De financiële haalbaarheid en leefbaarheid van het beroep

Na drie jaar activiteit kan de Cycle Farm resultaten voorleggen (zakencijfer, werkingskosten, bruto inkomst) die vergelijkbaar zijn met de belangrijkste cijfers van bio-intensieve groententeelt, C. Stone et J-M Fortier, maar met werkuren die lager liggen dan het Belgische gemiddelde en zonder aan- en verkoop. Toch flirtten die resultaten met de armoededrempel (€ 8 - 11 bruto/uur).

Sociale leefbaarheid, collectief bestuur

Bij de uitdaging om het SPIN Farming-model aan te passen komt ook nog de wil van Cycle Farm om te werken in een coöperatieve structuur. Zo biedt de collectieve teelt heel wat voordelen voor de telers: gemeenschappelijke kosten en investeringen, grotere werkflexibiliteit, taakverdeling, mogelijkheid om duurzame economische structuren uit te bouwen... Toch zijn er vandaag nog weinig voorbeelden die echt kunnen overtuigen op lange termijn, aangezien er nog veel vragen moeten worden opgelost: hoe beslissingen te organiseren, verantwoordelijkheden te verdelen, nieuwe actoren te integreren, te verlonen...

De haalbaarheid definiëren en erop toezien

De teelt door moestuiniers in het BHG ontwikkelen is een doelstelling met verschillende dimensies. Dergelijke projecten kunnen niet alleen nieuwe jobs creëren in Brussel, maar ook bijdragen aan de ontwikkeling van een nieuwe stad en het milieu, de gezondheid en het welzijn van de Brusselaars verbeteren. De 'leefbaarheid' van moestuinprojecten

in Brussel moet dus worden geëvalueerd op die manier: als projecten die bijdragen aan zowel economische, sociale als ecologische doelstellingen. Iedere projectdrager heeft verschillende ambities die bepalend zijn voor de

maatschappelijke impact van het project. Door de moestuiniers te begeleiden moeten ze het volledige potentieel van hun project kunnen ontwikkelen.

↑ Journée sur les sols, avril 2016.

Kernboodschappen

De multisitestrategie kan toegepast worden in Brussel, als er rekening gehouden wordt met de specifieke beperkingen en aanpassingen die nodig zijn,

→ zowel op vlak van werkorganisatie. (Tools en tips zijn beschikbaar in de SPINCOOP-folder 'Cultiver sur plusieurs sites et petites surfaces'),

→ als op niveau van het beheer van ecologische grondstoffen, in het bijzonder grond. (Tools en tips zijn beschikbaar in de SPINCOOP-folder 'Guide d'auto-évaluation de la vie et de la santé des petites surfaces maraîchères'.)

Op vlak van financiële haalbaarheid kan de oprichting van dit soort activiteiten vergemakkelijkt worden door verschillende soorten ondersteuning (bij de oprichting, bij de lancering...) die dankzij het maatschappelijke potentieel van de projecten ook te rechtvaardigen

valt. We schatten dat er ongeveer 70.000 tot 100.000 euro startkapitaal nodig is om structuur gelijkaardig aan Cycle Farm op te zetten, waarmee de investeringskosten, cashflowbehoefte en lage inkomsten van de eerste seizoenen kunnen worden gedekt.

Anderzijds is een te sterke focus op de rentabiliteit op korte termijn van moestuinprojecten in opstart niet te verenigen met hun (agro-) ecologische haalbaarheid op lange termijn. In het Pleidooi van SPINCOOP worden verschillende mogelijke ondersteuningsscenario's uitgewerkt.

Om de collectieve teelt te vergemakkelijken moeten de wettelijke voorwaarden voor coöperaties vereenvoudigd worden. Verder is ook begeleiding bij de opzetting van zulke structuren, aangepast aan de specifieke noden van het beroep, cruciaal. Tips daarover zijn te vinden in de 'Guide de mise en coopérative à l'usage des producteurs-maraîchers'.

Zin om meer te weten?

Ge vulgariseerd onderzoeksrapport:
La Mémoire de SPINCOOP

Toolbox onder constructie, met onder meer:
- *Livret sur les coopératives agricoles*
- *Guide d'auto-évaluation de la vie et de la santé du sol*
- *folder Faciliter l'accès à la terre - cultiver sur petites surfaces et sur plusieurs sites*

Pleidooi:
Ensemble d'observations et recommandations à destination de la Stratégie Good Food et autres institutions régionales.

Publicaties:
PLATEAU et al., *La viabilité du maraîchage urbain à l'épreuve de l'installation professionnelle*, Cahiers Agricultures, 2018 (te verschijnen).

MAUGHAN et al., *Bio-intensive urban agriculture for « the sustainable city »? (Re)defining viability through agroecological practices*, Special Issue AESOP, 2019. (te verschijnen).

Contactpersoon

Noémie Maughan
+32 2 650 60 84
noemie.maughan@ulb.ac.be

Partners

ULB Service d'Écologie des Paysages
et Systèmes de production végétale [EPSPV]

ULB Centre d'Études Économiques
et sociales de l'Environnement [CEESE]

Crédal

Cycle Farm